

**MARTIN MCDONAGH'IN *LEENANE'İN GÜZELLİK KRALİÇESİ*'NDE ÖLÜMCÜL
ÇATIŞMA YANSIMALARI**

FATAL CONFLICT REFLECTIONS IN MARTIN MCDONAGH'S *THE BEAUTY QUEEN
OF LEENANE*

Dr. Öğr. Üyesi Ajda BAŞTAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü/ Türkiye;

ORCID: 0000-0001-8171-8644

Özet

Bu çalışma Martin McDonagh'ın *Leenane'in Güzellik Kraliçesi* oyunundaki anne-kızın çatışma nedenlerine odaklanmaktadır. Yirmi birinci yüzyıl yaklaşırken Birleşik Krallığı'n tiyatro sahnelerinde yeni bir genç oyun yazarları akımı ortaya çıkar. Bu dalganın en tartışmalı ve sevilen temsilcilerinden biri Martin McDonagh'dır. Yazar İrlandalı bir ailenin oğlu olarak Londra'da doğup büyümüştür. 1996'da McDonagh'ın ilk oyunu olan *Leenane'nin Güzellik Kraliçesi* İrlanda'da sahnelendikten sonra Londra ve New York'ta yerini bularak oldukça fazla ilgi görür. Türkiye'de de sahnelenen ve dört karakterden oluşan bu oyun McDonagh'ın olağanüstü tiyatro kariyerinin başlangıç noktası olur. Oyunda kırk yaşındaki bekâr bir kadın olan Maureen hâlâ otoriter annesi Mag ile birlikte yaşamaktadır. Günleri yemek yapmak, tavuklara bakmak ve alışveriş yapmakla geçen Maureen yıllardır hasta ve huysuz annesiyle kendi başına ilgilenmektedir. *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nde Maureen ve Mag, fiziksel konumları ve birbirleriyle olan ilişkileri nedeniyle soyutlanmış bir hayat sürmektedirler. Maureen, annesinin evinden ve Leenane gibi küçük bir kasaba ortamından kurtulmanın hayalini kurmaktadır. İçinde bulunduğu acınası durum için annesini ve kız kardeşlerini suçlamaktadır. Anne-kızın karşılıklı sert, kaba ve incitici konuşmaları hep çatışma ile sürmektedir. Oyun ilerledikçe iki karakter arasındaki bu ilişkinin tamamen parçalandığını görürüz.

Anahtar Kelimeler: Anne-Kız İlişkisi, Çatışma, Leenane'in Güzellik Kraliçesi, Martin McDonagh

Abstract

This study focuses on the reasons of mother-daughter conflicts in Martin McDonagh's *The Beauty Queen of Leenane*. As the twenty-first century was approaching, a new movement of young playwrights emerged on the UK theatre scene. One of the most controversial and beloved representatives of this wave is Martin McDonagh. The author was born and raised in London as the son of an Irish family. In 1996, McDonagh's first play *The Beauty Queen of Leenane* was staged in Ireland, and then found its place in London and New York, fascinating much attention. Also staged in Turkey, this play of four characters has become the starting point of McDonagh's extraordinary theatrical career. In the play, Maureen, a forty-year-old single woman, still lives with her domineering mother Mag. For years, Maureen has spent her time by cooking, feeding the chickens, and shopping while taking care of her ailing and grumpy mother on her own. In *The Beauty Queen of Leenane* Maureen and Mag live an isolated life

due to their physical location and relationships with each other. Maureen dreams of escaping her mother's house and her town called Leenane. She blames her mother and sisters for her miserable situation. The harsh, rude and hurtful conversations between mother and daughter always continue with conflict. As the play progresses it becomes obvious that this relationship between the two characters is completely disintegrated.

Keywords: Conflict, The Beauty Queen of Leenane, Martin McDonagh, Mother-Daughter Relationship

1.GİRİŞ

Martin McDonagh günümüzde dünyanın en sevilen ve ilgi gören oyun yazarlarından. Bu bağlamda, akademisyen Vera Shamina (2020) McDonagh'ı çağdaş tiyatronun önemli bir temsilcisi olarak görerek ününün usta yazarlar Shakespeare ve Chekhov ile aynı olduğunu vurgulamaktadır. Öte yandan film sektörüne yönetmen ve senarist olarak da el atan yazar 2006 yılında Oscar ödülünü kazanmayı başarır. McDonagh 1970 yılında İrlandalı göçmen bir ailenin çocuğu olarak Londra'da dünyaya gelir. Çocukluğu ve ergenliği çoğunlukla İngiltere'de geçmiş olsa da, McDonagh her yıl ailesiyle birkaç haftasını İrlanda'daki memleketlerinde geçirir. Durum böyle olunca, McDonagh İrlanda'daki yaşam koşullarını ayrıntılı biçimde gözlemleme olanağına sahip olur ve bunları oyunlarında ustalıkla yansıtmayı başarır. Martin McDonagh 1990'ların sonunda ve 2000'lerin başında seyircilerle etkileşim kurmanın çarpıcı yollarını bularak tiyatroya yeni bir soluk getirecek olan genç İrlandalı ve İngiliz oyun yazarları dalgasının bir parçası olur. *The Guardian* eleştirmeni Sean O'Hagan (2015) McDonagh'ın kendi kuşağı içinde hakkında en çok sözü edilen oyun yazarı olduğunu iletir.

McDonagh'ın yazdığı ilk altı oyunu İrlanda'da geçmektedir ve bunlar iki üçlemeye ayrılır. Leenane Üçlemesi *The Beauty Queen of Leenane* (1996), *The Skull in Connemara* (1997) ve *The Lonesome West* (1997) oyunlarından oluşur. Aran Adaları üçlemesi ise *The Cripple of Inishmaan* (1996), *The Lieutenant of Inishmore* (2001) ve *The Banshees of Inisherin*'i içerir. Yazarın sonraki ikisi de ödüllü oyunları ise *The Pillowman* (2003) ve *Hangmen* (2015)'dir. En son oyunu, Ekim 2018'de Londra'da ilk kez sahnelenen *A Very Very Very Dark Matter*'dir. Yazarın ilk oyunu olan *Leenane'in Güzellik Kraliçesi* (The Beauty Queen of Leenane) 1996'da önce İrlanda ardından Londra'da sahnelendikten sonra birçok saygın ödülün sahibi olmuştur. Çalkantılı bir anne-kız ilişkisini betimleyen ve “sekiz günde yazılan oyun klasik bir melodramdır” (Castleberry, 2007:42). Oyundaki anne-kız kendi baskılarının kurbanı olan ve koşulları genellikle bunaltıcı olduğu için amaçlarına ulaşamayacaklarını hisseden kadınlardır. McDonagh anne-kız Mag ve Maureen aracılığıyla insanların birbirlerinden ve toplumdan nasıl soyutlaştıklarını anlatmaya çalışır.

Britanyalı tiyatro eleştirmeni Aleks Sierz yirminci yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan yeni bir tiyatro akımına In-Yer-face (suratına) adını vermiştir. Akademisyen Belgin Bağırar (2019) In-Yer-Face türünde eser üreten oyun yazarlarının asıl amaçlarının gerçekliği en ham haliyle seyircilere sunmayı yeğlediklerini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, Sierz (2001:4)'e göre In-Yer-Face oyunlar seyirciyi ensesinden tutup mesajı aldırana kadar sallayan dramalardır. In-Yer-Face oyunlarında sıkça “birbirini küçük düşürme, hoş olmayan duygular yaşama, aniden şiddete başvurma” (Sierz, 2001:5) gibi eylemler bulunduğundan McDonagh bu türde eserler üreten bir yazar olarak değerlendirilir. Bu çerçevede, McDonagh'ın

oyunlarında şiddetin hem fiziksel hem de psikolojik biçimini görebiliriz. Yazarın *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nde şiddet eylemleri ve küfürlü dil baskın görünüyor olsa da oyun her şeyden önce, belirgin anne-kız çatışmasını temel alır. Özata (2012)'ya göre McDonagh'ın oyunlarındaki karakterler her an ve her yerde karşımıza çıkabilecek türden insanlardır ve her birinin kendi öyküsü bulunmaktadır. Bu bağlamda, McDonagh *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nde ana karakterler Mag ve Maureen Folan'ı seyircilere ve okuyuculara ayrıntılarıyla yansıtır. Oyunda anne-kız Mag ve Maureen her gün evdeki çatışmanın ateşini yakarak ertesi günü beklerler. McDonagh iki ana kadın karakterini çok basmakalıp bir şekilde resmederek, onlara odaklanılması gerektiğini amaçlamaktadır.

Svich (1998) McDonagh'ın oyununu içinde acı barındıran kara komedi olarak tanımlamaktadır. Kara komedi türünde "ölüm, savaş veya hastalık gibi uğursuz ve rahatsız edici konular acı veren bir eğlence ile ele alınarak seyircileri şoke eder" (Baldick, 2001:27-28). *Leenane'in Güzellik Kraliçesi* oyunundaki olaylar 1990'ların başında İrlanda'nın batı kıyısındaki Leenane adlı küçük bir kasabada geçmektedir. Ünlü tiyatro eleştirmeni Billington (2010)'a göre McDonagh bu kasabanın sıkıcı ve terk edilmiş bir yer olduğunu bizlere hatırlatarak gençlerin buradan kaçmak için can attığını vurgular. Kitabın girişinde yorumlarda bulunan Patrick Lonergan (2009:vi) bu kasabanın hemen hemen her gün yağış aldığını ve hava durumunun oyunda bütünüyle hissedilebilir olduğunu aktarmaktadır. Peña Puebla (2012) ise McDonagh'ın oyununu içinde gotik ve Amerikan korku filmi unsurları barındıran geleneksel İrlanda tiyatrosu olarak tanımlamaktadır. Dört karakterin bulunduğu oyun dokuz sahneden oluşmaktadır ve oyunun tamamı Mag ve Maureen'in birlikte yaşadıkları evin içindeki mutfak ve oturma odasında geçmektedir. Anne-kız her şeyden soyutlandıkları için aile bağları kopmuş, yerini de kin, küskünlük ve nefrete bırakmıştır. McDonagh oyunda Mag ve Maureen'in dış dünyadan nasıl ayrı olduklarını seyircilere acıklı ve net bir biçimde yansıtmaktadır.

Leenane'in Güzellik Kraliçesi'nin olay örgüsünde Maureen Folan kırk yaşında hiç evlenmemiş bakire bir kadındır ve yetmiş yaşındaki annesi Mag ile birlikte yaşamaktadır. Hastalık hastası olan Mag yaşlılığını, ağrı ve sızılarını bahane ederek kızını elinin altında tutmak istemektedir. Maureen aynı zamanda oyuna adına veren 'güzellik kraliçesidir'. Bir veda partisinde yakınlığı Pato adındaki kırklı yaşlardaki adam Maureen'i güzellik kraliçesi olarak yaftalayınca genç kadın olabildiğince mutlu olur. Hayatta yaşlı annesi için endişelenmekten başka bir amacı olmayan Maureen unvanının tadını yalnızca bir geceliğine çıkarabilir. Ancak Mag Maureen ve Pato arasındaki ilişkiyi yok etmek için her yolu kullanarak bunda başarılı olur. Annesinin aldatmasının intikamı olarak Maureen, Mag'i kaynar yağla haşlayarak ona işkence eder sonunda da onu öldürür.

Oyun boyunca Maureen ve Mag kasıtlı olarak birbirlerini sinirlendirecek hareketlerde ve söylemlerde bulunurlar. Mag çoğu zaman sallanan sandalyesinde oturarak kızına emirler yağdırmaktadır ve onu acımasızca eleştirmektedir. Kızı ise ev işlerini ve annesinin bakımını üstlenmiştir çünkü annesi dışında hiçbir yerde istenmediğini düşünmektedir. Bir anlamda Maureen annesine bakmak için iki kız kardeşinden hiçbir yardım alamamaktadır. Genç kadın her şeyi kendi başına yapmak zorundadır, ancak annesinin bitmek bilmeyen istekleri ve memnuniyetsizlik sözleriyle Maureen iyice bunalmıştır. Karşılıklı nefret duygularıyla donanmış olan anne-kız ellerinden geldiğince birbirlerini konuşmaları ile incitirler ve hayatı kendileri için işkence haline getirirler. Bu çerçevede Mag ve Maureen karşılıklı olarak sürekli

kaba ve aşağılayıcı konuşmaktadırlar ve bütün bunlar anne-kız arasındaki ilişkiyi çatışmaya sokmaktadır.

2. MAG VE MAUREEN: ANNE-KIZ ÇATIŞMALARI

Cahn (1990:1) çatışmayı kişiler arasında ortaya çıkan karşıt düşünceler ve söylemler olarak nitelendirir. Çağdaş İngiliz tiyatrosunda anne-kız ilişkisine yönelik sayısı azımsanmayacak derecede oyunlar vardır. Örneğin Caryl Churchill'in *Vinegar Tom*, Shelagh Delaney'in *A Taste of Honey* ve April De Angelis'in *Jumpy* oyunlarında anne-kız çatışmalarına tanık oluruz. Genelleyecek olursak, anne- kız ilişkisi kadınların hayatındaki en güçlü ve etkili ilişkilerden biri olarak kabul edilebilir. Ancak bu ilişki bazen gerilim, çatışma ve yanlış anlama içerebilir; anne ve kızı birbirlerine baskı yapabilirler, birbirlerini susturabilirler ve birbirleriyle tartışabilirler. Bütün bu konular McDonagh'ın anne-kız ilişkisinin temel olduğu oyununda açıkça görülmektedir. Vargas ve Vargas (2013)'a göre aileler içinde, farklı yaşlardaki bireyler arasındaki güç mücadeleleri nedeniyle sosyal ilişkiler zaman zaman gerginleşir dolayısıyla ebeveynler ve çocukları arasındaki çatışmalar nesiller arasındaki bir uçurumun doğrudan sonucu olarak görülür. *Leenane'nin Güzellik Kraliçesi*'ndeki Mag ve Maureen özünde birbirlerine karşı nefretten kaynaklanan çok karmaşık bir ilişkiye sahiptirler. Oyunda sağlıklı bir anne-kız bağını bulundurmayan Meg ve Maureen'in böylesine olumsuz bir duruma nasıl geldikleri konusunda net bir yanıt bulunmaz.

Leenane'in Güzellik Kraliçesi başladığında şiddetli bir yağmur yağmaktadır ve kırk yaşındaki narin yapılı Maureen alışveriş torbalarıyla eve gelir. Annesi Mag her zamanki gibi sallanan sandalyesinde oturmaktadır ve kızına dışardaki havanın durumunu sorar. Yetmiş yaşındaki Mag'in ilk sözleri oyunun tonunu ve iki kadın arasındaki ilişkiyi açıkça yansıtmaktadır. Mag'in bu ilk kelimeleri kızına duyduğu sevgiden değil yalnızca can sıkıntısından kaynaklanır. Bir anlamda anne-kız arasındaki konuşmalar isteksizce ortaya atılan yanıtlardan oluşmaktadır. Öyle görülüyor ki Mag kendisini eve kapatarak tüm anlamlı sosyal temasını kaybetmiştir. Yaşlı kadın dış dünyadan tamamen soyutlanmakla kalmamış, aynı zamanda monoton ve sıkıcı bir hayat yaşamaktadır. Genelde yağmurlu havalarda aileler huzur bulurken, Mag ve Maureen'in idrar kokan yuvalarında olumsuz bir atmosfer ve çatışma hemen fark edilmektedir. Dolayısıyla, McDonagh'ın oyununda anne-kızın yaşadığı çatışmalar onlar için gündelik bir alışkanlık olmuştur. Bu çerçevede, anne-kız arasındaki çatışmasının ciddiyeti, oyunun ilk diyalogunda belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır:

Maureen *Sen sadece bir hastalık hastasıydın, olduğun şey bu.*

Mag *Yerde yatıyor olurdum ve ben bir hastalık hastası değilim.*

Maureen *Aynen öylesin ve herkes senin öyle olduğunu biliyor. Sapasağlamsın.*

Mag *Eğer hastalık hastası olsaydım bendeki bu idrar yolu enfeksiyonu da neyin nesidir? (McDonagh, 2009:6).*

Leenane'nin Güzellik Kraliçesi başladığında Mag yardıma muhtaç anne rolünü üstlenmiştir, ancak oyun ilerledikçe görüyoruz ki bu yaşlı kadın bencil davranışlarıyla kızı Maureen'in hayatını olabildiğince zorlaştırmaktadır. Maureen yaşlı annesiyle yalnız kaldığını hissetmektedir çünkü Annette ve Margo isimli iki kız kardeşi yanlarına hiç gelmemektedirler.

Lonergan (2009:vi)'a göre de Maureen'in hayatındaki bütün günler birbirine benzemektedir: ıslak, donuk, gri ve umutsuz. Yaşı ilerlemiş Mag ise bütün günlerini sallanan sandalyesinde televizyon izleyerek ve radyo dinleyerek geçirmektedir.

Birçok kültürde annelerin ve yetişkin kızların sıcak ve sevgi dolu bir ilişkiye sahip olmaları gerektiğine yönelik bir beklenti vardır. Bazı ailelerde bu gerçekleşir çünkü ev ortamı büyük bir neşe kaynağı ve bireylerin kendilerini daha iyi hissettikleri bir yerdir. Ancak, McDonagh'ın oyununda durum tam tersinedir. Yukarıdaki konuşmada Maureen annesiyle olan ilişkisinde kızgın olan taraftır. Mag idrar yolu enfeksiyonu geçirmesine rağmen kızı Maureen onun hastalığına inanmamaktadır, üstelik annesini hastalık hastası olarak itham etmektedir. Maureen'in kullandığı dil incitici ve kabadır.

Maureen annesindeki idrar yolu enfeksiyonunun onun evi biraz toplamasına ya da yemek hazırlamasına engel olmadığını iletir. Bunun üzerine Mag belinin ve elinin ağrıdığını da dile getirir. Belli ki Mag kızı eve gelene kadar hiçbir şey yememiştir, hatta paketlerde bulunan hazırlaması oldukça kolay olan mısır gevreğini bile yapmamıştır. Dolayısıyla, evin bütün iş yükü Maureen'in üzerindedir, annesi ise koltuğunda otururken kızının her hareketini eleştirmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi, Maureen'in iki kız kardeşi daha vardır ama onlar anneleriyle ilgilenmedikleri için yaşanan bu durumun kıyamete kadar devam edeceğini genç kadın sitem ederek annesine iletir (McDonagh, 2009:6).

Mag

Bana yulaf lapası getir Maureen, bugün yemedim de, getirebilir misin? Neyse bir dakika dinlen sonra getir...

*Ama **Maureen** hemen ayağa fırlar, öfkeli adımlarla mutfığa gider ve elinden geldiğince gürültülü bir şekilde yulaf lapasını hazırlamaya başlar.*

Mag *Biraz radyo mu dinlesek? (McDonagh, 2009:7).*

Konuşmada görüldüğü gibi, Mag kızına muhtaç bir yaşam sürmektedir ve bu nedenle ondan yulaf lapası hazırlamasını ve radyoyu açmasını ister. Maureen ise annesiyle yaşadığı hayattan öylesine bıkmıştır ki gürültüyle yemeği hazırlar ve radyoyu çalıştırır. Bir anlamda annesinin her lafına sinirlenen Maureen bunu hareketleriyle açıkça belli eder. Yaşlı ebeveynler artık kendilerine bakamayacak duruma geldiklerinde, yetişkin çocuklar genellikle onlara bakma rolüne geçerler, oyundaki Maureen'in de annesine yirmi yıldır baktığı dile getirilir. Ancak Mag yaşlandıkça anne-kız arasındaki ilişki gitgide karmaşık duruma gelmiştir. Anne-kızın yaşadığı çatışma *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nin devamında yeniden görülür:

Maureen *Neden İngilizce konuşmalılar?*

Mag *Ne dediklerini bilmek için.*

Maureen *Hangi ülkede yaşıyorsun?*

Mag *Şey?*

Maureen *Hangi ülkede yaşıyorsun?*

Mag *Galway.*

Maureen *Hangi ilçe değil!*

Mag *Hmm.*

Maureen *İrlanda'da yaşıyorsun!*

Mag *İrlanda.*

Maureen *Öyleyse İrlanda'da neden İngilizce konuşmalısın?*

Mag *Nedenini bilmiyorum.*

Maureen *İrlanda'da İrlanda dilini konuşman gerek. (McDonagh, 2009:8).*

Oyunun birinci sahnesinde günün büyük bir bölümünde evde açık olan radyo anne-kızın kavga etmelerine neden olur. Yukarıda görüldüğü gibi Mag herkesin İngilizce konuşması gerektiğini dile getirince kızı ile aynı görüşte olmadıkları için aralarında çatışma çıkar. Maureen'e göre İrlanda'da İrlanda dili konuşulmalıdır. Annesine iyice sinirlenen Maureen ona "aptal yaşlı, ne konuştuğunu bilmiyorsun, sesini kes ve lapanı ye" (McDonagh, 2009:10) şeklinde hakaretlerde bulunur. Mag daha sonra radyonun sesinin yüksekliğinden şikâyet eder ve kızından onu biraz kısmasını ister. Oyun ilerledikçe Maureen annesinin dinlediği radyoyu tamamen kapatır, içtiği çayı elinden alıp musluğa döker, yemeğini de çöpe atar. Bu ilk sahnenin sonunda seyircilerde Maureen'in annesi Mag'e karşı aşırı sert davrandığı konusunda bir izlenim oluşur. Ancak, oyun ilerledikçe McDonagh okuyucu ve seyircilerdeki bu görüşü değiştirecektir.

Maureen annesiyle onca ilgilenmesine rağmen ona yaranamadığını (McDonagh, 2009:7) dile getirdiğinde annesi Mag kızının bu konudaki düşüncesini çürütmeye çalışır. Anne ve kızı arasındaki ilişkiyi gözlemlerken, Maureen sevgi dolu ve şefkatli bir kız olarak değerlendirilmediğinin hissine kapıldığından suçluluk çatışması yaşar. Ancak anne-kız arasında yıllardır süren güvensizlik, kızgınlık ve hayal kırıklığı, aile bağlarında aşılması zor bir uçurum yaratmıştır. Bu nedenle, oyunda anne-kız olan Mag ve Maureen birbirlerine katlanamazlar ve her konuda uyumsuzluk yaşayarak birbirlerini suçlarlar. Bir anlamda *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nde anne-kızın birbirlerine hiçbir zaman söyleyecek olumlu bir şeyi bulunmamaktadır.

Oyunun ikinci sahnesinde genç bir adam olan Ray Dooley, Amerika'ya dönen amcası için düzenlenen veda partisine Mag ve Maureen'i davet etmek için eve gelir. Mag Ray'e önce kapıyı açmayınca genç adam sinirlenir. Yaşlı kadının bu davranışı gerçekten de kızına muhtaç olduğu izlenimini uyandırır. Ray eve girdikten sonra Mag ile sohbet etmeye başlar ve tavukları beslemek için dışarda olan Maureen'i bekler. Mag bu sohbette Ray'e hasta olduğu için davete katılamayacağını iletir. Maureen evde olmadığından Ray davet notunu Mag'e bırakır ama yaşlı kadın kızına bu etkinlikten bahsetmek istemediği için onu yok etme düşüncesindedir. Bir anlamda Mag işine geldiği gibi davranan bir kadındır çünkü sandalyesini bir taht gibi kullanarak, yerinden kalkmadan kızını istediği kalıba sokma amacındadır. Ancak yaşlı kadın davet notunu yakmak için yerinden kalkar, kapıda kimselerin olup olmadığını denetledikten sonra onu yakar ve kızı gelmeden tekrar sandalyesine oturur (McDonagh, 2009: 16). Maureen ise eve gelirken Ray ile karşılaştığından davetten haberi olur ve annesinin gerçeği anlatması konusunda onu sıkıştırır. Mag kızına çeşitli bahaneler öne sürerek daveti anlatmayınca Maureen öfkelenir:

Maureen

İç hadi diyorum! Ray Dooley'nin hiçbir mesajı olmadığı konusunda yalanlar söyleyecek kadar yeterince zamanın vardı! O giderken onunla karşılaşmadığımı mı sandın? Senin şu

yalanların. Şimdi bu yulaf lapasının tamamını içeceksin ve topakları da yutacaksın ve içmediğin birşey kalırsa onu da kafandan aşağıya boşaltacağım, ne demek istediğimi gayet iyi biliyorsun! (McDonagh, 2009:19).

Yukarıda görüldüğü gibi annesinin yaptıklarına sinirlendiği için yaşlı kadına kötü davranan Maureen bunca yıldır her gün onunla ilgilendiğini yeniden dile getirir. Maureen'e göre annesi onu kıskanmaktadır ve hayatına müdahale etmektedir. Bu çerçevede, anne-kızın sosyal hayata yönelik düşünceleri farklı olduğundan aralarında çatışma oluşur. Daha sonra Maureen bu yaşına gelene kadar yalnızca iki erkek ile öpüştüğünü açıklayınca annesi ona “fahişe” (McDonagh, 2009:19) diyerek aşağılar. Bunun üzerine Maureen annesine olan kinini şöyle dile getirir:

Maureen

Bazen seninle ilgili bir hayalim var, orda tabutunun içinde güzel ve beyazlar içindesin ve ben simsiyah bir giysiyle sana bakıyorum ve yanımda tıraş kolonyası kokan bir adam, beni teselli ediyor, kolu da belimi sarmalamış. Sonra adam beni evine onunla bir şeyler içmek için çağırıyor. (McDonagh, 2009:20-21).

Üstteki konuşmada görüldüğü gibi, Maureen sürekli olarak annesine olan öfkesini ve nefretini açığa çıkarır. Hatta annesinin ölümü halinde ne kadar mutlu olacağını yüksek perdeden itiraf eder. Annesinin zavallı, kontrolcü ve gaddar bir kişi olduğunu düşünen Maureen onun biran önce ölmesini dilediğini söylemekten ne utanmak ne de çekinmektedir. Maureen annesini mutluluğa engel olan kişi olarak gördüğünden onun ölmesi halinde hayal ettiği eşe ve aileye kavuşacağını düşünmektedir. Bu nedenle genç kadın annesini kasıtlı olarak onunla çatışma içine girmek istemektedir. Üçüncü sahnede Maureen partiye katılır çünkü bu durum uzun yıllardan sonra onun için gençlik arkadaşı Pato'yu yeniden görme fırsatı olacaktır. Genç kadın Ray'in İngiltere'de çalışan ve ara sıra memleketine gelen ağabeyi Pato ile yakınlaşarak onu annesiyle yaşadığı eve davet eder. Oyuna adını veren kelimeler bu sahnede ortaya çıkar:

- Pato** *O sırada seni orada fark etmemiştim Maureen. Leenane'in güzellik kraliçesinin geleceğini nereden bilebilirdim ki?*
- Maureen** *'Leenane'in güzellik kraliçesi'. Hadi be sen de!*
- Pato** *Gerçek bu!*
- Maureen** *O halde son yirmi yılda aramızda niçin iki kelimedenden fazla bir şey geçmedi?*
- Pato** *Çünkü cesaretimi toplamam bu kadar zamanımı aldı. (McDonagh, 2009:25).*

Uzun zamandır annesiyle yaşadığı gergin hayattan sonra çocukluk arkadaşı Pato'nun yukarıda Maureen'e yaptığı iltifat genç kadını oldukça mutlu eder. Pato Maureen'e duygularını bugüne kadar cesareti olmadığı için açamadığını dile getirir. Dördüncü sahnede ise Mag idrarını mutfak lavabosuna döktükten sonra kızının veda partisinde giymiş olduğu siyah elbiseyi görür ve onu bir köşeye fırlatır. Kızının hiçbir düşüncesini beğenmeyen Mag onun

siyah elbisesini de eleştirmeye başlar. Maureen'i uyandırmak için yüksek sesle konuşarak elbise için boşa harcanan parayı dile getirir. Kızı henüz yanına gelmediğinden yaşlı kadın yulaf lapasını kendisi hazırlamaya başladığı için olabildiğince sinirlenir. Mag'in biraz yulaf lapası istediğini fark eden Pato ona yardım önererek onun sakinleşmesi için çaba gösterir. Genç adamın bu kadar rahat biçimde hareket etmesine Mag gözle görülür bir şekilde şaşırır. O gece Pato ve Maureen arasında aslında bir şey geçmez, ancak sabah olduğunda yarı çıplak Maureen annesine Pato ile geceyi geçirdiğini ve bekâretini kaybettiğini açıklar. Maureen'in annesiyle çatışma içine girme amacı gerçekleşerek anne-kız kavga etmeye başlarlar.

Pato Mag'e yulaf lapasını verdiğinde onun yanmış, yaralı elini fark ettiğinde bu durum hakkında sorular sormaya başlayınca eline geçen fırsat ile yaşlı kadın kızını genç adama kötüler. Bir anlamda, Maureen ve Pato'nun yeni bir gönül ilişkisine girdiklerini düşünen Mag çifti ayırmak için kendince etkili bir yol bulmuştur. Kızının kendisine kötü davrandığını, ona zorla yulaf lapası içirdiğini, onu sürekli azarladığını büyük bir keyifle Pato'ya anlatır (McDonagh, 2009:31-32). Dahası, Mag Pato'ya Maureen'in geçmişte sinir krizi geçirdiğini ve bir akıl hastanesinde kaldığını açıklayarak genç kadını adamın önünde küçük düşürür. Şüphesiz bu Maureen için korkunç bir utanç kaynağı olur çünkü çok geçmişte kalan akıl hastanesi olayının açıklanması genç kadının canını olabildiğince yakar. Mag'in amacı kızının yaşayabileceği bir ilişkiyi ve mutluluğu engellemektir, böylece de tek başına kalmayacaktır. Yaşlı kadında Maureen'in onu terk etme korkusu olduğundan kızı ile arasındaki çatışma da kaçınılmaz olur. Gerçekten de Maureen, yirmi beş yaşındayken temizlikçi olarak çalıştığı dönemde ruhsal bir çöküntü yaşadığı için İngiltere'deki bir akıl hastanesinde bir süreliğine tedavi görmüştü. Mag ise İngiltere'ye giderek kızını yanında tutma sözüne karşılık onu akıl hastanesinden çıkarmıştı. Bu durum ile McDonagh seyircileri şaşırtarak Maureen'in Mag'e olan bağımlılığını da açıklamaktadır. Dolayısıyla, oyunun başından beri annesiyle ilgilenen bir evlat görünümündeki Maureen aslında annesinin koruması altındadır. Yukarıda değinildiği gibi, *Leenane'in Güzellik Kraliçesi* başlarken anne-kız İngilizce ve İrlandaca konusunda çatışmışlardı. Şimdi anlaşılıyor ki, Mag kızı ile çatışmaya girmek istediğinden ona İngiltere'deki günlerini hatırlatmak amacıyla İngilizceyi övmüştü. Daha sonra Maureen'den intikam almak isteyen Mag bu hikâyeye tanıklık eden belgeleri göstermek için ayağa kalkar. Ancak bu durum Pato'nun Maureen hakkındaki görüşünü değiştirmez ve ona İngiltere'den mektup yazacağına dair söz verir. Dördüncü sahne Maureen'in utançla karışık üzüntüsüyle sona erer.

Oyunun beşinci sahnesinde Pato sözünde durur ve Maureen'e aradan geçen uzun bir zamandan sonra mektup gönderir. Mektupta Pato İngiltere'deki yalnızlığından, işinden ve iş arkadaşlarından bahseder. Pato mektubun sonlarına doğru Maureen'e Amerika'ya birlikte taşınmayı teklif eder. Daha sonra Pato Ray'e kısa bir mektup yazarak ilişikteki mektubu mutlaka Maureen'e vermesi için yalvararak tembihte bulunur. *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nin altıncı sahnesinde Ray abisinin gönderdiği mektubu Maureen'e ulaştırmak için onların evine gider. Ancak Maureen evde yoktur ve Ray Mag ile sohbet ederken genç kadını bekler. Evdeki pis idrar kokusunu fark eden Ray iyice rahatsız olunca Mag anında yalan uydurarak sokaktan içeri giren kedilerin evi kirlettiğini iletir. Aradan geçen uzun bir zamandan sonra Ray sıkılmaya başlayınca Mag genç adamı yeminlerle kandırarak mektubu açmadan kızına vereceği konusunda onu ikna eder. Ray'in gittiğinden emin olan Mag mektubu okumaya

başlar ve Maureen ve Pato'nun birlikte geçirdikleri o gecede aralarında hiçbir şey olmadığını sırrını da öğrenir. Yaşlı kadın mektubu dikkatlice okuduktan sonra onu ateşe atıp yok eder.

Leenane'in Güzellik Kraliçesi'nin yedinci sahnesinde aradan iki haftalık bir süre geçmiştir ve Maureen Pato'nun yazdığı mektup konusunda hâlâ herhangi bir şey bilmemektedir. Anne-kız evde baş başa otururken Maureen yaşlı kadını huzurevine yerleştirmekle tehdit edince aralarında çatışma çıkar. Mag huzurevinde yaşamaktansa ölmeyi tercih ettiğini kızına iletir. Daha sonra Maureen annesini kızdırmak için Pato ile geçirdiği harika geceyi anlatmaya başlar, oysaki Mag o gece hakkındaki gerçeği bilmektedir. Annesinin olup bitenleri bildiğini anlayan Maureen yaşlı kadını tekmeleyerek şiddet uygular sonra onu konuşturmak için ocakta yağ kızdırmaya başlar ancak Mag yalan söyleyerek bu durumdan kurtulmaya çalışır. Maureen mektubu öğrenince içinde ne yazdığı konusunda annesini konuşturmak için kızgın yağ ile işkence yaparak onu yere düşürür:

Mag Yardım et Maureen -

Maureen (saçını tararken)

Sana yardım etmek mi? Bütün bu yaptıklarından sonra mı? Yardım et diyor. Hayır, sana yardım etmeyeceğim ve bir şey daha söyleyeceğim. Senin yüzünden Pato gitmeden ona yetişemezsem buna hazırlıklı ol, bak dalga geçmiyorum. Şu lanet yoldan çekil artık... (McDonagh, 2009:54).

Üstteki konuşmada Maureen yere düşen annesine yardım etmez üstelik evden çıkarken yaşlı kadını tehdit eder. Pato'nun onunla Amerika'ya gitmeyi teklif ettiğini bildiğinden, onunla buluşmak için tren istasyonuna koşar ama o çoktan gitmiştir. Mag ise kızı evden çıktığında “bana şimdi kim bakacak?” (McDonagh, 2009:55) diye ağlamaya başlar. Maureen eve döndüğünde annesinin kafasına demir çubukla vurur. Annesini öldüren Maureen'in neden tutuklanmadığı oyunda belli değildir. Bunun nedeni Maureen'in sahip olduğu ruhsal bir hastalık raporu olabilir. Bir başka olasılık ise yaşlı kadının düşerek öldüğünün düşünülmesi nedeniyle Maureen hapse girmemiştir. Son sahnede Mag'in cenazesinden sonra Ray Maureen'i ziyarete gelir ve ona Pato'nun Amerika'da evleneceğini söyler. Oyun, Maureen'in Mag'in sallanan sandalyesinde onunla aynı şekilde oturmasıyla sona erer. McDonagh *Leenane'in Güzellik Kraliçesi* bittiğinde, anne-kızın arasında yaşanan çekişmelerdeki kazananın kim olduğu konusunda seyircilerde soru işaretleri bırakır çünkü çatışma halindeki kişilerden biri ölmüştür öteki de yıllarca özlemini duyduğu aşkı kaybetmiştir.

3. SONUÇ

İrlanda kökenli Britanyalı oyun yazarı Martin McDonagh'ın *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'nde kırk yaşındaki Maureen ve yetmiş yaşındaki Mag birbirlerine asla saygı duymayan, farklı görüşlere sahip anne-kızdır. İki kadın yıllardır beraber yaşamalarına rağmen sürekli karşı tarafta kusur arayan ve duygusal olarak birbirlerine destek vermeyen kişilerdir. Anne-kızın birlikte yaşadıkları ev zamanla bir cehenneme dönüşmüştür çünkü artık kapılar sürekli çarpılmaktadır ve karşılıklı küfürleşmeler hiç eksik olmaz. Domuz ve fahişe gibi aşağılayıcı kelimeler Mag ve Maureen'in birçok konuşmasında dile getirilir. Anne-kız hiçbir konuda birbirine güvenmemektedirler ve karşı tarafın hep yalan konuştuğunu

düşünmektedirler. Bu çerçevede giysi, yalnızlık korkusu, dil, para, aşk ve yemek gibi gündelik konular anne-kız arasında çatışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Maureen'in yıllardır görmediği arkadaşı Pato İngiltere'den döndüğünde genç kadın annesine bakma sorumluluğundan kendini kurtarmaya çalışır. Ancak Mag'in, onunla ilgilenen tek kızını kaybetmeye hiç niyeti yoktur ve Pato ile Maureen'in aşkını engeller.

Maureen'in evlilik veya birliktelik olanağı olarak gördüğü Pato, annesi Mag'in bilerek kendisi hakkındaki bazı hassas bilgileri açığa çıkarmasıyla paramparça olur. Mag ayrıca Pato tarafından yazılan ve Maureen'den onunla Amerika'ya gelmesini isteyen bir mektubu vicdansız bir şekilde yok eder. McDonagh bu mektubun anne-kız arasındaki ilişkide bir dönüm noktası olduğunu ve çatışmaların gitgide arttığını seyircilere titizlikle aktarır. Maureen mektubu zamanında okuyamadığı için Leenane'den ayrılıp Pato ile birleşme fırsatı bulamaz. Ray, Mag'in Maureen ve Pato'nun bir araya gelmesini engellemeyi planladığı felakette istemeden bir rol oynar. Olayların şiddetli bir şekilde gelişmesi, Mag'in ölümü ve Pato ile birlikte olamamanın acısı Maureen'i sonunda derin bir depresyon sokarak onu nefret ettiği annesine dönüştürür.

Leenane'in Güzellik Kraliçesi'nde yaşanan tüm olaylar anne-kız arasında bir çatışmanın oluşmasına yol açar. Başka bir deyişle, Mag ve Maureen hiçbir konuda uyuşamadıkları için aralarındaki çatışmalar kaçınılmaz olur ve her iki karakter şiddet uygulayan ve şiddete maruz kalan kadınlara bürünürler. Özellikle anne Mag'in entrikaları ve ustalıklı uyguladığı yalanları sonunda hep açığa çıkmaktadır. Mag sürekli Maureen'i aşağılayarak ve kendi hayatını deneyimlemesine izin vermeyerek onu her defasında yaralar. Aslında Mag sızlanmalarıyla ve yaptığı duygu sömürüleriyle kızını yönetme ve elinde tutma niyetindedir. Maureen ise kendini yalnız hisseden, aşkı bulamamış bir kadındır ve annesinin bencilce istekleri nedeniyle deliliğe doğru sürüklenmiştir. Dolayısıyla anne-kızın ilişkisi hem sözde hem de eylemde çatışmalarla doludur.

McDonagh'ın oyunu kara komedi ve In-Yer-Face türündeki eserlere bütünüyle uymaktadır çünkü eserde şiddet, küçük düşürme ve ölüm konularının yanı sıra seyircileri şoka uğratarak onları şaşırtma özellikleri bulunmaktadır. *Leenane'in Güzellik Kraliçesi*'i başladığında yaşlı Mag kızına muhtaç bir karakterken oyunun ilerlemesiyle kızı Maureen'i akıl hastanesinden kurtarmış kahraman bir kadın olarak resmedilir. Oyun devam ederken ise Mag'in bencil bir kadın olduğunun vurgusu yapılır. Oyunun başlarında Mag mağdur durumdayken oyununun ilerlemesiyle Maureen'in mağdur olduğuna işaret edilir. Yaşlı kadın ruh sağlığı bozuk kızıyla uyumluca yaşama yerine bilinçli bir biçimde onunla her zaman çatışmaya girer. Maureen ise annesiyle ilgilenen, yaşamını ona adanmış bir kadın görünümündedir. Ancak oyunun sonlarında genç kadının deli olduğunun anlaşılması seyircilerin aklını allak bullak eder. Anne-kız arasında yaşanan çatışmalardaki kazananının kim olduğu ise belirsizdir. McDonagh'ın seyircilere vermek istediği mesaj şu olabilir: Akıl sağlığını yitirmiş birisiyle yaşlı bir insanın birlikte yaşaması ölümle sonuçlanabilir. Eğer Mag'in öteki kızları anneleriyle ilgilenmiş olsalardı ve evdeki çatışmaları fark edebilselerdi yaşlı kadının ölümü engellenebilirdi.

KAYNAKÇA

- Bağırar, B. (2019). "Youth violence on the British stage: In-her-face theatre", *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), s. 604-615.
- Baldick, C. (2001). *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*. New York: Oxford University Press.
- Billington, M. (2010). "The Beauty Queen of Leenane". *The Guardian*, 22.07.2010, <https://www.theguardian.com/stage/2010/jul/22/the-beauty-queen-of-leenane-michael-billington>, (erişim tarihi: 11.07.2021).
- Cahn, D. D. (1990). *Intimates in conflict: A Communication Perspective*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Castleberry, M. (2007). "Comedy and violence in The Beauty Queen of Leenane" in *Martin McDonagh: A Casebook*. Edited by Richard Rankin Russel. Routledge, ss.41-59.
- Lonergan, P. (2009). "Introduction". *The Beauty Queen of Leenane*. Methuen Drama.
- McDonagh, M. (2009). *The Beauty Queen of Leenane*. Methuen Drama.
- O'Hagan, S. (2015). "Martin McDonagh interview: 'Theatre is never going to be edgy in the way I want it to be'". *The Guardian/Observer*, 13.09.2015. <https://www.theguardian.com/culture/2015/sep/11/martin-mcdonagh-theatre-never-going-to-be-edgy-hangmen-interview>, (erişim tarihi: 13.07.2021).
- Özata, C. (2012). "Yanlışlıklar (Terör) Komedi - Martin McDonagh'ın Korkutan Şiddeti", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), s.185-196.
- Puebla, P. E. (2012). "Performing the real and terrifying domestic crisis in Martin McDonagh's The Beauty Queen of Leenane", *Epos : Revista De filología*, (28), s.307-322.
- Shamina, V. (2020). "Scary Tales of Martin McDonagh: The Beauty Queen of Leenane, a Skull in Connemara, the Lonesome West, the Pillowman", *Horizon Journal of Humanities and Social Sciences Research*, 2(1), s.43-50.
- Sierz, A. (2001). *In-Yer-Face theatre: British Drama Today*. London: Faber and Faber.
- Svich, Caridad. (1998). "A Review of The Beauty Queen of Leenane by Martin McDonagh", *Contemporary Theatre Review*, 7(4), s.135-138.
- Vargas, J.C.S ve Vargas J.R.S. (2013). "Abuse and Theater: The Dynamics of Power in Martin McDonagh's The Beauty Queen of Leenane", *Revista de Lenguas Modernas*, No. 19, s. 145-159.